BY-NC-ND

ISSN 1392-6195 (print)
ISSN 2029-2058 (online)
JURISPRUDENCIJA
JURISPRUDENCE
2022, 29(1), p. 156-173

NACIONALINIŲ ARBITRAŽO TEISMŲ SPRENDIMŲ VYKDYMO ATIDĖJIMAS IR (AR) IŠDĖSTYMAS. LAIKAS IMTIS REGLAMENTAVIMO ATNAUJINIMŲ?

Dmitrij Mačiugin
Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės institutas
Elektroninis paštas: dmaciugin@mruni.eu

Pateikta 2022 m. balandžio 5 d. parengta spaudai 2022 m. birželio 8 d.
DOI: 10.13165/JUR-22-29-1-08

Santrauka. *Straipsnyje analizuojama Lietuvos Respublikoje priimtų (nacionalinių) arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo instituto reglamentavimo problematika bei ieškoma efektyvių jos sprendimo būdų. Tyrimas atskleidė, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse[1] (toliau – CPK) ir komercinio arbitražo įstatyme[2] (toliau – KAĮ) nesureglamentuotas nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo institutas. Dėl šios priežasties Lietuvos teismai atsisako nagrinėti arbitražo proceso šalių prašymus dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo, t. y. atsisako ginti arbitražo proceso šalių teises ir interesus, kai analogišku atveju CPK nuostatos leidžia Lietuvos teismams pagal arbitražo proceso šalių prašymus atidėti užsienio arbitražo teismų vykdymą ir (ar) jį išdėstyti. Tyrimo metu buvo analizuoti egzistuojančių CPK ir KAĮ teisinio reguliavimo spragų pašalinimo būdai, prieita prie išvados, kad šias spragas galima pašalinti: (1) taikant įstatymo analogiją – KAĮ 41 straipsnio 4 dalies ir CPK 284 straipsnio pagrindu nacionalinių arbitražo teismų vietos apylinkės teismai turėtų prisiimti kompetenciją ir teismingumą nagrinėti suinteresuotų asmenų prašymus dėl nacionalinių arbitražo teismų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo; (2) teisėkūros būdu – papildant KAĮ nauju 41[1] straipsniu ir sureglamentuojant nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo institutą, taip suteikiant arbitražo proceso šalims teisinį tikrumą ir aiškumą dėl jų teisių ir interesų realizavimo ir gynimo.*

Reikšminiai žodžiai*: tarptautinis arbitražas, vietos arbitražas, arbitražo sprendimo vykdymo atidėjimas, arbitražo sprendimo vykdymo išdėstymas, teisinio reglamentavimo spragos, teisinio reglamentavimo spragų pašalinimo būdai.*

---

1 „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 36-1340)“, Infolex, žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d., https://www.infolex.lt/ta/77554#X085bd5e266524ea4bff91ec734b31b23.

2 „Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (Žin., 1996, Nr. 39-961; 2012, Nr. 76-3932)“, Infolex, žiūrėta 2022 m. balandžio 5 d., https://www.infolex.lt/ta/34195#X3706792f2e4b490bbe788effff08fd99.

© Mykolo Romerio universitetas, 2022
© Mykolas Romeris University, 2022
ISSN 1392-6195 (print), ISSN 2029-2058 (online)
http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/jurisprudencija/
http://www.mruni.eu/en/mokslo_darbai/jurisprudencija/

Įvadas

Pasaulinės šiuolaikinės privatinės teisės vystymosi tendencijos rodo, kad skolininko nemokumo išvengimas yra ta varomoji jėga, kuri leidžia tiek kreditoriams, tiek visai ekonomikai maksimaliai padidinti bendrą kuriamą vertę (išvengiant darbo vietų, praktinių žinių ir įgūdžių praradimo), palyginti su tuo, ką kreditoriai ir visa ekonomika gautų skolininkų nemokumo atvejais[3]. Skolininko mokumo išlaikymo teisinių garantijų kūrimas ir jų puoselėjimas laikomi socialinio teisingumo prielaidomis.

Dėl šios priežasties Lietuvos įstatymų leidėjas sudarė galimybę skolininkui prašyti Lietuvos teismų modifikuoti Lietuvos ir užsienio teismų sprendimų, taip pat užsienio arbitražo teismų sprendimų[4] vykdymą, *inter alia*, prašyti Lietuvos teismų atidėti šių sprendimų vykdymą ir (ar) juos išdėstyti[5]. Taip sąžiningam skolininkui, kuris, pavyzdžiui, susiduria su finansinėmis problemomis ir negali laiku įvykdyti prievolių pagal teismų ir (ar) arbitražo teismų sprendimus savo kreditoriui, suteikiama teisė įvykdyti šiuos sprendimus per ilgesnį laiką ir (ar) išmokant kreditoriui ne visą sumą pagal tokius sprendimus, tačiau ją išmokant periodinėmis išmokomis pagal skolininko finansinius pajėgumus, taip išvengiant jo nemokumo. Taip skolininko mokumas (plačiąja prasme jo dalyvavimas ekonomikoje) išlaikomas iki visiško teismų ir arbitražo teismų sprendimų įvykdymo bei užtikrinamas socialinis teisingumas[6].

Skolininko teisė į Lietuvos, užsienio teismų ir arbitražo teismų sprendimų vykdymo modifikavimą nėra absoliuti. Nukrypti nuo bendrosios teismų ir (ar) arbitražo teismų sprendimo vykdymo tvarkos – vykdymo atidėjimo ar išdėstymo – galima tik išimtiniais atvejais. Kasacinio teismo praktikoje prie tokių atvejų priskiriama „skolininko sunki turtinė padėtis, kitos nepalankios aplinkybės, dėl kurių labai sunku įvykdyti teismo sprendimą“[7].

Nors Lietuvoje yra įstatyminis (CPK ir KAĮ) Lietuvos, užsienio teismų ir arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo įgyvendinimo tvarkos reglamentavimas, tačiau viena iš šių sprendimų grupių liko už įstatyminio reglamentavimo ribų: Lietuvoje nėra sureglamentuota nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo Lietuvoje įgyvendinimo tvarka ir teismingumo taisyklės dėl prašymų atidėti šių sprendimų vykdymą ir (ar) jį išdėstyti nagrinėjimo. Prie nacionalinių arbitražo teismų sprendimų priskirtini tik tie arbitražo

[3] Žiūrėti, pavyzdžiui, „2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva)“, Eur-Lex, žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32019L1023.

[4] „Užsienio arbitražo [teismo] sprendimas – arbitražo teismo sprendimas, priimtas arbitražo byloje, kai arbitražo vieta yra ne Lietuvos Respublikoje“ (KAĮ 3 straipsnio 15 dalis).

[5] CPK 284 ir 777 straipsniai.

[6] Lietuvos Aukščiausiais Teismas savo formuojamoje praktikoje pažymėjo, kad galimybe skolininkui nustatyti lengvatinį terminą (aut. past. – sąlygas) [teismų ir arbitražo teismų] sprendimų vykdymui ir (ar) išdėstymui, „siekiama socialiai reikšmingų tikslų, o būtent – užtikrinti socialinį teisingumą“ („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. 3K-3-925)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., https://www.infolex.lt/tp/10604; Artūras Driukas ir kt., *Lietuvos Respublikos civilinio proceso komentaras. II ir III dalys* (Vilnius: Justitia, 2004), 214).

[7] „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. 3K-3-626-378/2015)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/1161114.

teismų sprendimai, kurių vieta yra Lietuvos Respublikoje[8]. Taigi, CPK ir KAĮ reglamentavime yra aiškios teisinio reguliavimo spragos (lot. *lacuna legis*), kurios neleidžia visiškai įgyvendinti socialinio teisingumo koncepcijos, išlaikant skolininko mokumą jam vykdant nacionalinių arbitražo teismų sprendimus.

Analizuojama CPK ir KAĮ reglamentavimo spragų dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) jų išdėstymo problematika nėra ištirta nei Lietuvos, nei užsienio arbitražo teisės doktrinoje, kuri susijusi su arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) jų išdėstymo reglamentavimo analize. Šio straipsnio autorius nerado nei vieno teisės doktrinos šaltinio, nei arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) jų išdėstymo instituto reglamentavimo analogo Vokietijos Federacinės Respublikos, Švedijos Karalystės, Latvijos Respublikos, Prancūzijos Respublikos teisės aktuose. Todėl nagrinėjamos problematikos analizė faktiškai yra savita ir pirma tiek Lietuvos, tiek užsienio arbitražo teisės doktrinoje.

Tyrimo objektas – nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo instituto reglamentavimo CPK ir KAĮ analizė; CPK ir KAĮ reglamentavimo teisės spragų pašalinimo būdų analizė ta apimtimi, kuria CPK ir KAĮ nereglamentuoja: (1) nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo Lietuvoje įgyvendinimo tvarkos ir (2) teismingumo taisyklių dėl prašymų atidėti šių sprendimų vykdymą ir (ar) juos išdėstyti nagrinėjimo.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo instituto reglamentavimą CPK ir KAĮ; jei tokio reglamentavimo nėra – nustatyti, kokiais teisiniais būdais gali būti efektyviai pašalinamos tokio reglamentavimo teisės spragos.

Tyrimo tikslui pasiekti pasitelkti lingvistinis, sisteminės analizės, dokumentų analizės ir apibendrinamasis metodai.

1. Nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo Lietuvoje įgyvendinimo problematika

1.1. Užsienio arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimas ir (ar) išdėstymas pagal Lietuvos teisę

Lietuvoje pripažįstama, kad arbitražo teismų sprendimai įsiteisėja nuo jų priėmimo momento ir arbitražo proceso šalių turi būti vykdomi[9]. Kai arbitražo proceso šalys geranoriškai neįvykdo užsienio arbitražo teismų sprendimų, šie sprendimai Lietuvoje gali būti vykdomi priverstine tvarka, t. y. suinteresuoti asmenys, įgyvendinę specialias įstatymines procedūras, turi teisę kreiptis į antstolį dėl užsienio arbitražo teismų sprendimų vykdymo priverstine tvarka pagal Lietuvos teismų išduotus vykdomuosius raštus[10]. Kaip nurodyta Lietuvos arbitražo teisės doktrinoje, toks arbitražo teismų sprendimų vykdymo teisinis mechanizmas sukurtas dėl paprastos priežasties – arbitražo teismai nevykdo viešosios valdžios funkcijų, jie negali priversti arbitražo proceso šalių vykdyti arbitražo teismų sprendimus, taip pat negali užtikrinti priverstinio savo

[8] KAĮ 1 straipsnis.

[9] KAĮ 41 straipsnio 1 dalis; Valantinas Mikelėnas, Vytautas Nekrošius ir Eglė Zemlytė, *Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras* (Vilnius: Registrų centras, 2016),139–140.

[10] KAĮ 41 straipsnio 4 dalis; CPK 774 straipsnis.

sprendimų vykdymo[11]. Būtent todėl suinteresuoti asmenys turi kreiptis į teismą, kad šis realizuotų savo valdžios funkcijas ir leistų arbitražo sprendimus vykdysiančioms institucijoms (antstoliams) nukreipti išieškojimą į skolininko (-ų) turtą[12].

Su priverstiniu užsienio arbitražo teismų sprendimų vykdymu susijusius klausimus Lietuvoje reglamentuoja CPK ir KAĮ. Užsienio arbitražo teismų sprendimai Lietuvoje priverstinai vykdomi bendra tvarka po to, kai juos pripažins ir leis vykdyti Lietuvoje Lietuvos apeliacinis teismas [13]. Lietuvos apeliacinis teismas pripažintam ir leistam vykdyti Lietuvoje užsienio arbitražo teismo sprendimui išduoda vykdomuosius raštus[14].

Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėja užsienio arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo klausimus[15]. Suinteresuotas asmuo (dažniausiai skolininkas pagal užsienio arbitražo teismo sprendimą) turi procesinę teisę prašyti Lietuvos apeliacinio teismo užsienio arbitražo teismo sprendimo vykdymą atidėti ir (ar) jį išdėstyti[16] tiek pripažįstant užsienio arbitražo teismo sprendimą ir vykdant Lietuvoje per bylos nagrinėjimą, tiek vykdant užsienio arbitražo teismo sprendimą[17]. Nagrinėdamas civilinę bylą dėl užsienio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo, Lietuvos apeliacinis teismas įstatymo analogijos pagrindu taiko ir CPK 284 straipsnyje įtvirtintas taisykles, reglamentuojančias Lietuvos teismų sprendimų vykdymo atidėjimą ir išdėstymą, taip pat vadovaujasi šias taisykles aiškinančia kasacinio teismo praktika[18].

Taigi, pavyzdžiui, kai suinteresuoto asmens finansinė būklė yra kritinė, kai jis negali įvykdyti užsienio arbitražo teismo sprendimo vienu metu ir visa apimtimi, Lietuvos apeliacinis teismas pagal suinteresuoto asmens atitinkamą prašymą turi teisę atidėti užsienio arbitražo teismo sprendimo vykdymą iki konkrečios kalendorinės datos ir (ar) išdėstyti šio sprendimo vykdymą (pavyzdžiui, įpareigoti suinteresuotą asmenį pagal užsienio arbitražo teismo sprendimą mokėti kreditoriui (-iams) periodines įmokas kas mėnesį iki visiško užsienio arbitražo teismo sprendimo įvykdymo)[19]. Šiuo konkrečiu atveju Lietuvos apeliacinis teismas įstatymo analogijos pagrindu taiko sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo taisykles, taikomas Lietuvoje priimtiems

---

[11] Gediminas Dominas ir Valentinas Mikelėnas, Tarptautinis komercinis arbitražas (Vilnius: Justitia, 1995), 274.

[12] *Ibid.*

[13] CPK 809 straipsnio 1 dalis, 813–814 straipsniai; KAĮ 51 straipsnio 2–4 dalys.

[14] CPK 774 straipsnis.

[15] CPK 777 straipsnis.

[16] CPK 777 straipsnis.

[17] „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. e2T-34-943/2020)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/1901348.

[18] Pavyzdžiui, „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. e2T-34-943/2020)“, *ibid* (šioje byloje buvo sprendžiama dėl užsienio arbitražo teismo vykdymo atidėjimo Lietuvoje CPK 284 ir 777 straipsnių pagrindais); „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. 2T-39-370/2020)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/1890074; „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. 2T-21-370/2019)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/1705940 (šiose bylose buvo sprendžiama dėl užsienio teismų sprendimų vykdymo atidėjimo Lietuvoje tų pačių CPK 284 ir 777 straipsnių pagrindais).

[19] Žr., pvz., Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007), 797–798; Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė. II tomas* (Vilnius: Justitia, 2005), 186–187.

teismų procesiniams sprendimams[20].

1.2. Nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo reglamentavimo CPK ir KAĮ problematika

Nacionaliniai arbitražo teismų sprendimai, kaip ir užsienio arbitražo teismų sprendimai, laikomi įsiteisėjusiais nuo jų priėmimo momento ir arbitražo proceso šalių turi būti vykdomi[21]. Jei šie sprendimai arbitražo proceso šalių yra nevykdomi geranoriškai, bet kuri suinteresuota šalis dėl nevykdomo nacionalinio arbitražo teismo sprendimo gali pateikti nacionalinio arbitražo teismo vietos apylinkės teismui prašymą išduoti vykdomąjį raštą[22], kurio pagrindu ši suinteresuota šalis galės kreiptis į antstolį dėl šio arbitražo teismo sprendimo vykdymo priverstine tvarka.

Tokia tvarka egzistavo ne nuo KAĮ priėmimo momento[23], o tik nuo 2017 m. liepos 1 d., kai įsigaliojo KAĮ 41 straipsnio pakeitimai[24]. Iki 2016 m. lapkričio 8 d.[25] Lietuvos Respublikos Seimo priimtų ir nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusių KAĮ 41 straipsnio pakeitimų[26] nebuvo aišku, kuris Lietuvos teismas galėtų išduoti vykdomąjį raštą pagal nacionalinį arbitražo teismo sprendimą. Tokios situacijos taip pat nereglamentavo ir CPK[27]. Lietuvos arbitražo teisės doktrinoje nurodoma, kad po KAĮ įsigaliojimo skyrėsi teismų nuomonės dėl vykdomojo rašto išdavimo pagal nacionalinį arbitražo teismo sprendimą: vieni teismai laikėsi nuomonės, kad vykdomuosius raštus pagal CPK 646 straipsnį turi išduoti arbitražo teismo vietos apylinkių teismai, kiti teismai laikėsi priešingos nuomonės – vykdomuosius raštus turi išduoti Vilniaus apygardos teismas[28]. Įstatymų leidėjas nepalaikė teisės doktrinoje pateiktų pasiūlymų dėl kompetencijos išduoti vykdomąjį raštą suteikimo būtent Vilniaus apygardos teismui[29] ir šią funkciją suteikė arbitražo teismo vietos apylinkių teismams „siekiant patogumo dėl vykdomojo rašto išdavimo besikreipiantiems asmenims“[30]. Taigi, nuo 2017 m. liepos 1 d. teisinio reguliavimo spraga dėl vykdomųjų raštų išdavimo pagal nacionalinių arbitražo teismų sprendimus buvo pašalinta teisėkūros būdu.

Lietuvos įstatymų leidėjui KAĮ pakeitimais nustačius galimybę Lietuvos teismams išduoti vykdomuosius raštus pagal nacionalinių arbitražo teismų sprendimus, taip pašalinus daugiau nei 20 metų egzistavusią teisinio reguliavimo spragą, kitos teisinio reguliavimo spragos taip ir liko nepašalintos – nei KAĮ, nei CPK, nei kiti Lietuvos teisės aktai ar tarptautinės teisės sutartys

---

[20] CPK 284 straipsnis.

[21] KAĮ 41 straipsnio 1 dalis.

[22] KAĮ 41 straipsnio 4 dalis.

[23] KAĮ Lietuvos Respublikos Seimo buvo priimtas 1996 m. balandžio 2 d.

[24] „Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo Nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8e23e4a0a7f211e68987e8320e9a5185.

[25] KAĮ 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo priėmimo data Lietuvos Respublikos Seime, „Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo Nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymas“, *ibid*.

[26] *Ibid*.

[27] „Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-3551- XIIP-3554 aiškinamasis raštas“, Lietuvos Respublikos Seimas, 2022 m. balandžio 2 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4eebb260603911e5b316b7e07d98304b?jfwid=-q97nhyewc.

[28] Mikelėnas, *supra note*, 9: 140.

[29] Mikelėnas, *supra note*, 9: 140–141.

[30] „Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-3551- XIIP-3554 aiškinamasis raštas“, *op. cit*.

nereglamentuoja nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir teisingumo taisyklių dėl prašymų dėl tokių sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimo[31].

1.3. Kontroversiška Lietuvos teismų formuojama praktika dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo teisinio reguliavimo spragų šalinimo

Šiuo metu per teismų praktikos paieškos portalą „Infolex" galima rasti tik vieną Lietuvos teismuose nagrinėtą civilinę bylą dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo išdėstymo.

Civilinėje byloje Nr. e2S-1810-432/2021[32] Vilniaus apygardos teismas (apeliacinės instancijos teismas) sprendė dilemą: *kam priklauso kompetencija spręsti dėl nacionalinio arbitražo teismo (Vilniaus komercinio arbitražo teismo (toliau – VKAT)[33]) sprendimo vykdymo išdėstymo klausimą: Lietuvos teismams ar pačiam arbitražo teismui (VKAT)?*

Civilinės bylos Nr. e2S-1810-432/2021 faktinės aplinkybės nesudėtingos: pirmosios instancijos teismas paliko nenagrinėtą pareiškėjo (skolininko) prašymą dėl VKAT 2021 m. kovo 26 d. sprendimo vykdymo išdėstymo, nes pagal arbitražinį susitarimą šio susitarimo šalių ginčą nagrinėjo arbitražo teismas, todėl ir visus šalutinius klausimus, taip pat ir sprendimo vykdymo išdėstymą, turėtų nagrinėti ginčą sprendęs VKAT, o ne bendrosios kompetencijos teismas.

Vilniaus apygardos teismas, įvertinęs šias aplinkybes, 2021 m. liepos 8 d. nutartyje išaiškino, kad: 1) nėra teisinio reguliavimo spragų dėl pareiškėjo prašymo VKAT sprendimo vykdymo išdėstymo teisingumo, nes tarp arbitražo proceso šalių yra sudarytas arbitražinis susitarimas, todėl dėl VKAT sprendimo vykdymo išdėstymo turėtų spręsti sprendimą priėmęs VKAT[34]; 2) CPK 284 straipsnis yra *lex specialis* ir juo negalima remtis kaip įstatymo analogija arbitražo teismo sprendimo vykdymo procese.

Taigi, išnagrinėję nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo išdėstymo klausimą, Lietuvos teismai nepripažino, kad KAĮ ir CPK egzistuoja teisinio reguliavimo spragos, ir pareiškėjo prašymą dėl VKAT sprendimo vykdymo išdėstymo paliko nenagrinėtą.

Tokią formuojamą Lietuvos teismų praktiką galima vertinti kritiškai dėl kelių esminių priežasčių.

Pirmiausia, nesutiktina su Vilniaus apygardos teismo išvada, kad CPK 284 straipsnis, reglamentuojantis Lietuvos teismų priimtų procesinių sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo

---

[31] Nors KAĮ 41 straipsnio 4 dalis numato, kad vykdomuosius raštus pagal nacionalinius arbitražo teismų sprendimus suinteresuotas šalies prašymu išduoda arbitražo vietos apylinkės teismas, KAĮ 41 straipsnis ir (ar) CPK nereglamentuoja, kuris teismas sprendžia dėl tokio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo.

[32] „Vilniaus apygardos teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. e2S-1810-432/2021)", Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/2009282.

[33] VKAT, nuolatinė arbitražo institucija, įstigta Lietuvoje, šiuo metu yra vienintelė pasauliniu mastu pripažinta Lietuvos arbitražo institucija, kurią pasirenka tiek Lietuvos, tiek užsienio subjektai savo ginčams spręsti Lietuvoje.

[34] CPK 23, 24, 137 straipsniai ir KAĮ 11 straipsnis.

įgyvendinimo tvarką, yra *lex specialis* ir juo negalima remtis kaip įstatymo analogija[35] arbitražo teismų sprendimų vykdymo procese.

Lietuvos aukštesnių instancijų teismai formuoja nuoseklią praktiką, kad, vertinant užsienio arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo klausimus, Lietuvos teismai vadovaujasi būtent CPK 284 straipsnyje įtvirtintomis taisyklėmis ir jas aiškinančia kasacinio teismo praktika[36]. Taigi, Vilniaus apygardos teismo padarytą išvadą paneigia nusistovėjusi aukštesnių instancijų teismų praktika, kadangi Lietuvos teismai ne tik gali, bet ir taiko CPK 284 straipsnyje įtvirtintas taisykles nagrinėdami civilines bylas dėl [užsienio] arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo.

Be to, CPK 773 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad „užsienio teismų ir arbitražų sprendimai Lietuvoje vykdomi bendra tvarka“. Viena iš tokių bendrą vykdymo tvarką reglamentuojančių nuostatų yra būtent CPK 284 straipsnis, kuris nelaikomas *lex specialis*, nes jis įtvirtina bendras [teismų] procesinių sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo įgyvendinimo taisykles. Taip pat pabrėžtina, kad CPK nenumato jokių išlygų[37] dėl to, jog CPK 284 straipsnis negali būti taikomas nagrinėjant tiek užsienio, tiek nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo klausimus.

Šios išvados pagrįstumą patvirtina ir kita Lietuvos teismų formuojama praktika, pagal kurią CPK 773 straipsnio 2 dalies ir 3 straipsnio 7 dalies konjunktūra leidžia Lietuvos teismams šalinti teisinio reguliavimo spragas. Pavyzdžiui, civilinėje byloje Nr. e2T-92-516/2021 Lietuvos apeliacinis teismas CPK 773 straipsnio 2 dalies ir 3 straipsnio 7 dalies pagrindu taikė įstatymo analogiją (CPK 646 straipsnio 3 dalį) ir išdavė pareiškėjui vykdomąjį raštą, kadangi kita šalis nevykdė taikos sutarties nuostatų, kuriomis buvo sulygtas pripažinto ir leisto vykdyti Lietuvoje Rusijos Federacijos Maskvos miesto arbitražo teismo sprendimo vykdymo išdėstymas. Teismas šioje byloje nusprendė: „Vadovaujantis CPK 773 straipsnio 2 dalimi, užsienio teismų ir arbitražų sprendimai Lietuvos Respublikoje vykdomi bendra tvarka, jeigu šiame skyriuje nenustatyta kitaip. <...> CPK nereglamentuoja vykdomojo rašto išdavimo tvarkos, kai dar nepradėjus vykdymo proceso tarp šalių buvo sudaryta taikos sutartis, todėl pagal analogiją taikytinos CPK normos, reglamentuojančios panašų santykį (CPK 3 straipsnio 7 dalis), t. y. CPK 646 straipsnio 3 dalis, reguliuojanti vykdomojo rašto išdavimo tvarką šaliai nevykdant sudarytos taikos sutarties sąlygų.“[38]

Taip, reziumuojant išsakytus argumentus, CPK 284 straipsnio taikymas įstatymo analogijos pagrindu arbitražo sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo bylose atitinka Lietuvos teismų formuojamą teismų praktiką ir CPK nuostatas, todėl nėra teisinio pagrindo laikyti, kad CPK 284 straipsnis yra *lex specialis* ir kad juo negalima remtis kaip įstatymo analogija vykdant arbitražo teismų sprendimus.

Antra, nesutiktina su Vilniaus apygardos teismo išvada, kad neegzistuoja teisinio reguliavi-

[35] CPK 3 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta, kad jeigu nėra įstatymo, reglamentuojančio ginčo materialinį arba procesinį santykį, teismas taiko įstatymą, reglamentuojantį panašius santykius (įstatymo analogija), o jeigu ir tokio įstatymo nėra, teismas vadovaujasi bendraisiais teisės principais (teisės analogija).

[36] Šio straipsnio 1.1 dalis.

[37] CPK 773 straipsnio 2 dalis.

[38] „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. e2T-92-516/2021)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/2021536.

mo spragų dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo dėl egzistuojančio arbitražinio susitarimo tarp arbitražo proceso šalių. Tokia išvada prieštarauja KAĮ 43 straipsniui ir *funcius officio* (liet. *pasibaigę įgaliojimai*) doktrinai.

KAĮ 43 straipsnyje nustatyta, kad galutiniu arbitražo sprendimu ginčas išsprendžiamas visiškai. Teisės doktrinoje pabrėžiama, kad galutiniu sprendimu arbitražo teismas išsprendžia visą ginčą iš esmės, t. y. jame nelieka neišspręstų klausimų, po sprendimo priėmimo pasibaigia bylą nagrinėjusių arbitrų įgaliojimai (*functus officio*)[39], išskyrus KAĮ 45 straipsnyje numatytas išimtis[40]. Todėl arbitražo teismas, priėmęs galutinį arbitražo sprendimą byloje, neturi įgaliojimų spręsti dėl arbitražo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo, nes arbitražo teismo įgaliojimai po galutinio arbitražo sprendimo priėmimo laikomi pasibaigusiais.

Priešingą išvadą suponuotų tik aplinkybė, jei arbitražo proceso šalių arbitražiniame susitarime būtų aiškiai ir nedviprasmiškai įtvirtinta, kad arbitražo teismai turi kompetenciją, esant vienos iš arbitražo proceso šalių prašymui, atidėti arbitražo teismo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti[41].

KAĮ 45 straipsnio 1 dalis reglamentuoja papildomo arbitražo sprendimo priėmimą, kuriuo „<...> išsprendžiami reikalavimai, kurie buvo pareikšti arbitražinio [ginčo] nagrinėjimo metu, tačiau nebuvo išspręsti priimtu arbitražo teismo sprendimu“, inter alia, kuriuo „<...> gali būti tikslinamas ar aiškinamas arbitražo teismo sprendimas“. Nagrinėjamu atveju KAĮ 45 straipsnio 1 dalis[42] nenumato nė vieno pagrindo arbitražo teismui priimti papildomą arbitražo teismo sprendimą, kuriuo būtų atidėtas arbitražo teismo sprendimo vykdymas ir (ar) jis būtų išdėstytas. Nesant priešingo susitarimo tarp arbitražo proceso šalių[43], arbitražo teismas neturi nei kompetencijos, nei teismingumo nagrinėti arbitražo proceso šalių prašymų dėl arbitražo sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo.

Šį argumentą patvirtina VKAT, dėl kurio sprendimo vykdymo išdėstymo buvo inicijuota kol kas vienintelė civilinė byla Lietuvoje. Kaip matyti iš Vilniaus apygardos teismo 2021 m. liepos

---

[39] Gary B. Born, *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume III. International Arbitral Awards* (Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer Law & Business, 2014), 3113–3116; Mikelėnas, *supra note*, 9: 144; Emmanuel Gaillard ir John Savage, *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration* (Haga: Kluwer Law International, 1999), 775–776.

[40] *Ibid.*

[41] KAĮ 28 straipsnio 2–3 dalys. Arbitražo teisės doktrinoje nurodoma, kad arbitražo proceso šalys turi visišką laisvę arbitražiniame susitarime susitarti dėl arbitražo procedūros (žiūrėti, pavyzdžiui, Gary B. Born, *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume I. International Arbitration Agreements* (Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer Law & Business, 2014), 1317–1320; Gary B. Born, *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume II. International Arbitral Procedures* (Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer Law & Business, 2014), 2130–2131; Mikelėnas, *supra note*, 9: 113–114).

[42] KAĮ 45 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad „papildomu arbitražo teismo sprendimu išsprendžiami reikalavimai, kurie buvo pareikšti arbitražinio nagrinėjimo metu, tačiau nebuvo išspręsti priimtu arbitražo teismo sprendimu. Papildomu sprendimu taip pat gali būti tikslinamas ar aiškinamas arbitražo teismo sprendimas, kai būtina: 1) ištaisyti arbitražo teismo sprendime rašybos, aritmetines ar kitas panašaus pobūdžio klaidas; 2) išaiškinti arbitražo teismo sprendimo rezoliucinę dalį ar jos punktą; 3) išspręsti arbitražo išlaidų paskirstymo klausimą.“

[43] KAĮ 28 straipsnio 2–3 dalys.

8 d. nutarties, VKAT laikosi pozicijos, kad nei KAĮ, nei VKAT arbitražo procedūros reglamente[44] nėra reglamentuojama arbitražo sprendimo vykdymo [atidėjimo ir] išdėstymo procedūra, o pareiškėjo prašymo [dėl arbitražo sprendimo vykdymo išdėstymo] svarstymas iš esmės reikštų arbitražo proceso atnaujinimą ir įsiteisėjusio arbitražo teismo sprendimo peržiūrėjimą, o tai būtų nesuderinama su arbitražo prigimtimi ir arbitražo proceso šalių sudarytu arbitražiniu susitarimu, taip pat arbitražo proceso ekonomiškumo ir operatyvumo principais[45].

Taigi, nacionalinis arbitražo teismas neturi kompetencijos ir teismingumo atidėti arbitražo sprendimo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti KAĮ 43 ir 45 straipsnių pagrindu, šie straipsniai neapima papildomo arbitražo teismo sprendimo priėmimo galimybės dėl šio sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo[46]. Todėl nesutiktina su Lietuvos teismų formuojama praktika, kad būtent nacionaliniai arbitražo teismai turi kompetenciją ir teismingumą atidėti nacionalinių arbitražo teismų galutinių sprendimų vykdymą ir (ar) jį išdėstyti.

Trečia, taip pat nesutiktina su Lietuvos teismų formuojama praktika ir dėl tokios praktikos neatitikimo CPK įvirtintiems proceso koncentracijos ir ekonomiškumo[47] principams, taip pat dėl suinteresuotų asmenų teisės kreiptis į teismą[48] pažeidimo.

Lietuvos teismų atsisakymas nagrinėti pareiškėjų prašymus dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo suponuoja CPK įvirtintų civilinio proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų, taip pat ir teisės kreiptis į teismą pažeidimą, nes Lietuvos teismai negali atsisakyti ginti suinteresuotų asmenų teisių ir interesų vien todėl, kad nėra atitinkamos įstatymo normos[49], *inter alia*, Lietuvos teismams nepagrįstai atsisakant kompetencijos ir teismingumo dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo. Sukuriamas užburtas ratas, kait suinteresuotų asmenų prašymus dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo negalės nagrinėti nei Lietuvos teismai, nei nacionaliniai arbitražo teismai.

Išvengti CPK įvirtintų proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų, taip pat teisės kreiptis į teismą pažeidimų galima Lietuvos teismams *ad hoc* šalinant esančias teisinio reguliavimo spragas ir (ar) Lietuvos įstatymų leidėjui priėmus KAĮ pakeitimus, suteikiant Lietuvos teismams įstatyminę teisę spręsti dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo, kurie galės šių sprendimų vykdymą atidėti ir (ar) išdėstyti pakartotinai[50]. Konkretūs minėtų teisinio reguliavimo spragų pašalinimo būdai bus aptarti šio straipsnio 2 dalyje.

Ketvirta, taip pat akcentuotina, kad vien arbitražinio susitarimo tarp arbitražo proceso šalių egzistavimas, kuriuo pagrindu buvo priimtas nacionalinis arbitražinis sprendimas, nesudaro

---

[44] „ Vilniaus komercinio arbitražo teismo arbitražo procedūros reglamentas „Patvirtinta nuolatinės arbitražo institucijos „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“ valdybos 2020 m. rugsėjo 10 d. nutarimu““, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.arbitrazas.lt/failai/2021%20VKAT%20ARB%20REGLAMENTAS/VKAT%20 2021%20Arbitra%C5%BEo%20P%20REGLAMENTAS_clean_BE%20PRIED%C5%B2_LT.pdf.

[45] „Vilniaus apygardos teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. e2S-1810-432/2021)“, *supra note*, 33.

[46] KAĮ 43 straipsnis.

[47] CPK 7 straipsnis.

[48] CPK 5 straipsnis.

[49] Šio straipsnio 2 dalis.

[50] Driukas, *supra note*, 6: 217.

teisinio pagrindo laikyti, kad Lietuvos teismai neturi kompetencijos ir teismingumo atidėti šio arbitražo sprendimo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti.

Toks argumentas yra lengvai paneigiamas analizuojant CPK 777 straipsnį, kuris suteikia kompetenciją Lietuvos apeliaciniam teismui atidėti užsienio arbitražo teismo sprendimo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti. Šiuo atveju Lietuvos apeliacinis teismas nėra saistomas CPK 23, 24, 137 straipsnių ir KAĮ 11 straipsnio ir egzistuojančio arbitražinio susitarimo tarp arbitražo proceso šalių, kuriuo pagrindu buvo priimtas užsienio arbitražo teismo sprendimas.

CPK 23, 24, 137 straipsnių ir KAĮ 11 straipsnio ir egzistuojančio arbitražinio susitarimo pažeidimą lemtų tik tokia faktinė situacija, kai Lietuvos teismai pakeistų arbitražo sprendimų vykdymo tvarką (o ne atidėtų vykdymą ir (ar) jį išdėstytų). Kasacinis teismas formuoja vieningą teismų praktiką, pagal kurią „teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimas – tai kitokios sprendimo įvykdymo tvarkos nustatymas, palyginti su teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodyta jo įvykdymo tvarka ar įprastine tam tikros rūšies sprendimų vykdymo tvarka“[51]. Arbitražo teismų sprendimų vykdymo tvarkos pakeitimai reikštų arbitražinio sprendimo dalyko pakeitimą, o tai yra nesuderinama su CPK 23, 24, 137 straipsniais ir KAĮ 11 straipsniu ir egzistuojančiu arbitražiniu susitarimu tarp jo šalių. O arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimas ir (ar) išdėstymas nekeičia šių sprendimų dalykų, nes jais nustatomos instrukcijos, kaip šių sprendimų dalykas turi būti įgyvendinamas vykdant šiuos sprendimus (įskaitant priverstinį vykdymą).

Taigi, Lietuvos teismai formuoja kontroversišką ir arbitražo doktrinai prieštaraujančią praktiką, pagal kurią jie neturi kompetencijos ir teismingumo spręsti dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo. Atlikus sisteminę CPK 284, 777 straipsnių, 773 straipsnio 2 dalies ir 3 straipsnio 7 dalies ir KAĮ 28 straipsnio 2–3 dalių, 43 ir 45 straipsnių analizę, darytina išvada, kad Lietuvos teismai turi kompetenciją ir teismingumą spręsti dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo, išskyrus atvejus, kai arbitražiniu susitarimu arbitražo proceso šalys susitars dėl nacionalinio arbitražo teismo kompetencijos ir teismingumo atidėti sprendimų vykdymą ir (ar) jį išdėstyti. Lietuvos teismams atsisakius teismingumo dėl tokių prašymų nagrinėjimo, yra pažeidžiami CPK įtvirtinti civilinio proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principai, taip pat ir teisė kreiptis į teismą, nes Lietuvos teismai sudarė situaciją, kai nei Lietuvos teismai, nei nacionaliniai arbitražo teismai neturi kompetencijos ir teismingumo nagrinėti tokius prašymus, o suinteresuoti asmenys dėl nacionalinių arbitražo teismų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo negali pasinaudoti savo įstatymine teise kreiptis į teismą.

2. Egzistuojančių teisinio reguliavimo spragų CPK ir KAĮ dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo pašalinimo galimybės

Kaip minėta šio straipsnio 1.2 dalyje, Lietuvoje egzistuoja teisinio reguliavimo spragos dėl: (1) nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir (2) teismingumo taisyklų dėl prašymų atidėti šių sprendimų vykdymą ir (ar) jį išdėstyti

[51] „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. 3K-3-380-943/2021)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/2026474; taip pat žiūrėti Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *supra note*, 19: 809, 815.

nagrinėjimo nesureglamentavimo Lietuvos teisės aktuose (CPK ir KAĮ) ir (ar) tarptautinėse sutartyse.

Tiek teisės teorijos, tiek civilinės teisės doktrinoje ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pripažįstama, kad teismai negali atsisakyti ginti asmens teisų ir vykdyti teisingumą, kai teisiniame reguliavime nėra konkrečios teisės normos, reglamentuojančios ginčo santykį. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pabrėžia, kad „tokiais atvejais nepaneigiama galimybė teismams teisės spragas užpildyti [*šalinti*] ad hoc [būdu] ir taikant teisę (inter alia naudojantis teisės analogija, taikant bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia Konstituciją)“[52]. Taigi, teisinio reguliavimo spragas galima pašalinti iš esmės trimis pagrindiniais būdais: 1) priimant naujus ar papildant esamus teisės aktus (teisėkūros būdu) – tai yra pagrindinis teisinio reguliavimo spragų pašalinimo būdas[53]; 2) taikant įstatymo analogiją (lot. *analogia legis*)[54] arba 3) taikant teisės analogiją (lot. *analogia iuris*)[55]. Dviem paskutiniais atvejais teisinio reguliavimo spragos šalinamos teismams taikant ir aiškinant teisę *ad hoc* būdu (konkrečiu atveju)[56]. Toliau bus trumpai apžvelgti visi galimi teisinio reguliavimo spragų šalinimo būdai ir bus padaryta išvada dėl tinkamiausio būdo pašalinant anksčiau nurodytas teisinio reguliavimo spragas:

2.1. Įstatymo analogijos taikymo perspektyvos

Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad „<...> įstatymo analogija galima esant tokioms sąlygoms: nėra teisės normos, kuri reglamentuotų ginčo santykį; yra teisės norma, reglamentuojanti panašų santykį; yra toks teisės normų reguliuojamo ir nereguliuojamo santykio panašumas, kuris leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad analogijos taikymas yra pateisinamas, t. y. neprieštaraus santykio esmei ir pobūdžiui. Kasacinio teismo praktikoje pirmoji sąlyga aiškinama kaip pozityviosios teisės normos, papročio, teismo precedento ar šalių susitarimo, kuris reglamentuotų ginčo

---

[52] „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutarimas „Dėl genocido žalą patyrusių asmenų teisės reikalauti ją atlyginti““, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/181424; „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 7 d. nutarimas „Dėl vaikų išlaikymo““, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/78895; „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas „Dėl teisenos nutraukimo““, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/62683.

[53] „<...> galutinai pašalinti teisės spragas galima tik teisę kuriančioms institucijoms išleidus atitinkamus teisės aktus.“ („Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas „Dėl teisenos nutraukimo““, *ibid*).

[54] CPK 3 straipsnio 7 dalis; Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 179–185.

[55] CPK 3 straipsnio 7 dalis; Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *ibid*, 179–182, 185–186.

[56] Linas Baublys ir kt., *Teisės teorijos įvadas. 2 leidimas* (Vilnius: Leidykla MES, 2012), 226–228; Giedrė Lastauskienė ir kt., *Teisės teorija. 1 leidimas* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020), 173–174; Driukas, *supra note*, 6: 43.

santykį, nebuvimas.“[57].

Atsižvelgiant į tai, kad KAĮ ir CPK yra teisinio reguliavimo spragos dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir teisingumo taisyklių nebuvimo, tačiau panašų santykį reglamentuoja CPK 284 straipsnis (dėl vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo) ir KAĮ 41 straipsnio 4 dalis (dėl teisingumo), suinteresuotų asmenų prašymai dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo turėtų būti nagrinėjamai arbitražo teismo vietos apylinkės teisme įstatymo analogijos pagrindu Lietuvos teismams taikant KAĮ 41 straipsnio 4 dalį ir CPK 284 straipsnį, 3 straipsnio 7 dalį.

Šiuo atveju egzistuoja visos kasacinio teismo formuojamoje praktikoje nurodomos įstatymo analogijos taikymo sąlygos:

Pirmoji sąlyga taikyti įstatymo analogiją egzistuoja – nėra CPK ar KAĮ nuostatos dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir teisingumo taisyklių, o egzistuojantys keli skirtingų instancijų Lietuvos teismų procesiniai sprendimai dėl tos pačios civilinės bylos dalyko vertinami itin kritiškai[58].

Antroji sąlyga taikyti įstatymo analogiją taip pat egzistuoja – CPK 284 straipsnis reglamentuoja faktiškai analogišką santykį ir Lietuvos teismų yra taikomas užsienio arbitražo sprendimų vykdymo atidėjimui ir (ar) išdėstymui[59]. Taip pat KAĮ 41 straipsnio 4 dalis įtvirtina teisingumo taisykles dėl vykdomųjų raštų išdavimo pagal nacionalinius arbitražo teismų sprendimus, analogiškai kaip ir CPK 774 straipsnis įtvirtina teisingumo taisykles dėl vykdomųjų raštų išdavimo pagal užsienio arbitražo sprendimus, *inter alia*, CPK 777 straipsnis, kaip ir CPK 774 straipsnis, paveda Lietuvos apeliaciniam teismui nagrinėti šiuose straipsniuose nurodytas civilines bylas. Todėl yra pakankamas pagrindas teigti, kad KAĮ 41 straipsnio 4 dalis ir CPK 284 straipsnis reglamentuoja faktiškai analogišką santykį ir gali būti taikomi įstatymo analogijos pagrindu Lietuvos teismams atidedant nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymą ir (ar) jį išdėstant.

Paskutinė *trečioji sąlyga* taikyti įstatymo analogiją taip pat egzistuoja – CPK 284 straipsnio taikymas įstatymo analogijos pagrindu yra pateisinamas, nes Lietuvoje nusistovėjo aukštesnių instancijų teismų praktika, pagal kurią Lietuvos teismai *de facto* analogišku atveju taiko CPK 284 ir 777 straipsnį *in coprore* svarstant prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo. Todėl CPK 284 straipsnio taikymas nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimui ir (ar) išdėstymui atitiktų nusistovėjusią teismų praktiką ir suteiktų nacionalinio arbitražo teismui kompetenciją priimti procesinį sprendimą šiuo klausimu. KAĮ 41 straipsnio 4 dalies taikymas nustatant nacionalinio arbitražo teismo vietos apylinkių teismų teisingumą prašymams dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įstatymo analogijos pagrindu taip pat yra pateisinamas, nes analogišku

[57] „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. e3K-3-9-421/2021)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/1965841; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. e3K-3-123-684/2020)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/1862661; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. 3K-3-503-469/2016)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/1387369.

[58] Šio straipsnio 1.3 dalis.

[59] CPK 284 ir 777 straipsniai, žiūrėti šio straipsnio 1.1 dalį.

atveju, CPK 774 ir 777 straipsnių taikymo kontekste Lietuvos apeliaciniam teismui priklauso teisingumas tiek išduoti vykdomuosius raštus pagal užsienio arbitražo teismų sprendimus, tiek atidėti šių sprendimų vykdymą ir (ar) jį išdėstyti. Taigi, teisingumo suteikimas nacionalinių arbitražo teismų vietos apylinkės teismams dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) civilinių bylų nagrinėjimo išdėstymo, kuriems priklauso teisė išduoti vykdomuosius raštus pagal šiuos sprendimus, visiškai atitiktų CPK logiką, kai Lietuvos apeliaciniam teismui priklauso teisingumas dėl visų šių klausimų nagrinėjimo.

Taigi, pagal CPK 3 straipsnio 7 dalį, įstatymo analogijos pagrindu pritaikius KAĮ 41 straipsnio 4 dalį ir CPK 284 straipsnį, prašymus dėl nacionalinių arbitražo sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo turėtų nagrinėti nacionalinių arbitražo teismų vietos apylinkės teismai.

Be to, nacionalinio arbitražo teismo vietos apylinkės teismas, taikydamas įstatymo analogijos pagrindu KAĮ 41 straipsnio 4 dalį ir CPK 284 straipsnį, nepriimtų naujo sprendimo, o tik išspręstų nacionalinio arbitražo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo klausimus. Vadinasi, nacionalinio arbitražo sprendimo apylinkės teismas šiuo klausimu priimtų ne papildomą sprendimą, o nutartį, kuri galėtų būti skundžiama atskiruoju skundu (CPK 284 straipsnio 3 dalis).

Nagrinėjamam teisiniam santykiui įstatymo analogijos pagrindu negalima taikyti CPK 777 straipsnio, nes šis straipsnis yra *lex specialis* – paveda išskirtinai Lietuvos apeliaciniam teismui nagrinėti būtent užsienio arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo klausimus, *inter alia*, kuris CPK 774 straipsnio 2 dalies pagrindu išduoda vykdomuosius raštus pagal užsienio arbitražo teismų sprendimus. Be to, jei Lietuvos teismai įstatymo analogijos pagrindų taikytų tik CPK 777 straipsnį ir netaikytų CPK 284 straipsnio, bylos šalis prarastų teisę apskųsti teismo procesinį sprendimą dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo, nes CPK 777 straipsnis tokios teisės nesuteikia (kadangi tokį procesinį sprendimą priima Lietuvos apeliacinis teismas), priešingai nei CPK 284 straipsnio 3 dalis. Todėl teisinio reglamentavimo spragai pašalinti tinkamiausia įstatymo analogijos pagrindu taikyti būtent KAĮ 41 straipsnio 4 dalį (kaip suteikiančią kompetenciją ir reikšmingumą nacionalinių arbitražo teismų vietos apylinkės teismams išduoti vykdomuosius raštus pagal nacionalinių arbitražo teismų sprendimus) ir CPK 284 straipsnį (reglamentuojantį Lietuvos teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarką).

Aptarti teisiniai argumentai ir kasacinio teismo formuojama praktika leidžia daryti išvadą, kad prašymai dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo gali būti kompetentingi ir teisingi būtent nacionalinių arbitražo teismų vietos apylinkės teismams pagal CPK 3 straipsnio 7 dalį įstatymo analogijos pagrindu taikant KAĮ 41 straipsnio 4 dalį ir CPK 284 straipsnį.

2.2. Teisės analogijos taikymo perspektyvos

Nustačius, kad įstatymo analogijos pagrindu prašymų dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimui gali būti taikoma KAĮ 41 straipsnio 4 dalis ir CPK 284 straipsnis, analizuoti teisės analogijos galimą taikymą šiame straipsnyje aptariamam teisiniam santykiui dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo tapo neaktualu.

2.3. Teisėkūros pokyčių perspektyvos

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje akcentuojama: „<...> galutinai pašalinti teisinio reguliavimo spragas galima tik teisę kuriančioms institucijoms išleidus atitinkamus teisės aktus“[60]. Tai reiškia, kad pašalinti teisinio reguliavimo spragos dėl (1) nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir (2) teismingumo taisyklų dėl prašymų šių sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimo nesureglamentavimo galima tik papildant jau esamą reguliavimą – KAĮ ir (ar) CPK. Nurodytų teisinio reguliavimo spragų pašalinimas teisėkūros būdu motyvuoja ir Lietuvos teismų formuojama kontraversiška praktika, pagal kurią nacionalinio arbitražo proceso šalys lieka su *de facto* neįgyvendinama teise kreiptis į Lietuvos teismus su prašymu atidėti nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti, kai užsienio arbitražo proceso šalys gali pasinaudoti šia teise CPK 777 straipsnio pagrindu (šio straipsnio 1.3 dalis).

Įvertinus tai, kad atskirus nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo klausimus jau reglamentuoja KAĮ 41 straipsnio 4 dalis (CPK šių klausimų nereglamentuoja), pašalinant nurodytas teisinio reguliavimo spragas galima tik papildant KAĮ – įterpiant naują straipsnį su novela[61] – KAĮ 41[1] straipsnį (detalus siūlomo straipsnio tekstas pateikiamas straipsnio pasiūlymų dalyje). Tokio įterpiamo naujo straipsnio teisės technika pagrįsta šiomis priežastimis: (1) KAĮ 41 straipsnio 4 dalis reglamentuoja vykdomojo rašto išdavimo procedūrą pagal nacionalinio arbitražo teismo sprendimą, todėl speciali šio sprendimo vykdymo atidėjimo ir išdėstymo procedūra, kuri yra nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo proceso sudedamoji dalis, turi būti reglamentuojama naujame straipsnyje, taip neapkraunant KAĮ 41 straipsnio naujo teisinio santykio reglamentavimu; (2) atsižvelgus į tai, kad KAĮ 42 straipsnis reglamentuoja arbitražo teismo sprendimų rūšis (ne šių sprendimų vykdymo klausimus), naujas straipsnis, reglamentuojantis nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir išdėstymo procedūrą, gali būti įterptas tarp KAĮ 41 ir 42 straipsnių, t. y. sukuriant atskirą KAĮ 41 straipsnį su novela – KAĮ 41[1] straipsnį.

Kuriant KAĮ 41[1] straipsnio tekstą taip pat būtina atsižvelgti į tai, kad prašymų dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimas negali virsti į arbitražo bylos nagrinėjimą *de novo* (liet. *iš naujo*)[62], todėl tokių prašymų nagrinėjimas gali vykti išimtinai rašytinio proceso tvarka pagal CPK įtvirtintas taisykles. Kitoms arbitražo proceso šalims turi būti užtikrinta teisė išdėstyti savo pozicijas dėl pareikšto prašymo (lot. *audiatur et altera pars*), teismui nustačius protingą terminą kitoms arbitražo proceso šalims atsiliepti į pareikštą prašymą (siekiant nustatyti, ar tokio prašymo pažeidimas nepažeidžia kitų arbitražo pro-

[60] „ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas „Dėl teisenos nutraukimo““, *supra note*, 56, https://www.infolex.lt/tp/62683; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 16 d. sprendimas civilinėje byloje (Nr. 3K-3-129-1075/2020)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/1799101.

[61] „Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463426/asr.

[62] „CPK 284 straipsnyje įtvirtintas teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo institutas nėra skirtas įsiteisėjusiam teismo sprendimui peržiūrėti“ (žiūrėti „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartį civilinėje byloje (Nr. e3K-3-325-313/2019), Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/1774682; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartį civilinėje byloje (Nr. 3K-3-346/2013)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/700451).

ceso šalių teisėtų interesų[63])[64]. Taip pat arbitražo proceso šalims turi būti užtikrinta teisė paduoti atskiruosius skundus dėl teismo nutarčių atidėti nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti.

Atsižvelgus į išsakytus argumentus, Lietuvos įstatymų leidėjui siūlytina papildyti KAĮ nauju straipsniu – KAĮ 41[1] straipsniu, reglamentuojančiu prašymų dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimo įgyvendinimo tvarką ir teisingumo taisykles dėl šių prašymų nagrinėjimo.

3. Nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo alternatyvios galimybės

KAĮ esant teisinio reguliavimo spragų, *inter alia*, Lietuvos teismams formuojant kontroversišką praktiką dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo, kyla poreikis nustatyti, kokios egzistuoja teisinės galimybės suinteresuotiems asmenims nustatyti nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarką, kuri kartu būtų privaloma arbitražo proceso šalims šių arbitražo teismų sprendimų vykdymo metu (įskaitant priverstinį vykdymą).

Viena iš tokių teisinių galimybių – suinteresuotiems asmenims kreiptis į Lietuvos teismus su prašymu atidėti nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti. Tokia galimybė turi pagrįstų teisinių rizikų. Kaip minėta šio straipsnio 1.3 dalyje, vieninteliu atveju, kai buvo iškelta tokio pobūdžio civilinė byla Lietuvos teismuose, tiek nacionalinio arbitražo teismo vietos apylinkės teismas, tiek apeliacinės instancijos teismas paliko suinteresuoto asmens prašymą nenagrinėtą, t. y. faktiškai priėmė siurprizinius procesinius sprendimus, nes atsisakė ginti suinteresuotų asmenų teises ir interesus tik dėl konkrečios teisės normos nebuvimo, nors tai draudžia Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija[65]. Šiuo atveju nėra teisinio tikrumo, kad naujiems prašymams dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo ir (ar) išdėstymo nebus *deja vu* – Lietuvos teismai gali laikytis jau suformuotos teismų praktikos, neatsižvelgdami į jos nepagrįstumą. Taip pat nėra teisinio tikrumo, kad Lietuvos teismai keis tokią teismų praktiką ir *ad hoc* šalins egzistuojančias KAĮ teisinio reguliavimo spragas pagal CPK 3 straipsnio 7 dalį įstatymo analogijos pagrindu taikant KAĮ 41 straipsnio 4 dalį ir CPK 284 straipsnį. Todėl prognozuoti aiškių rezultatų po kreipimosi į Lietuvos teismus dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) jo išdėstymo nacionalinio arbitražo proceso šalys negali.

Kita teisinė galimybė atidėti nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymą ir (ar) jį išdėstyti arbitražo proceso šalims – taikos sutarties sudarymas po nacionalinio arbitražo teismo sprendimo įsiteisėjimo[66]. Taikos sutartimi arbitražo proceso šalys gali susitarti dėl nacionalinio

[63] „Sprendžiant klausimą dėl teismo sprendimo vykdymo išdėstymo, yra svarbus abiejų šalių lygiateisiškumo principo įgyvendinimas, todėl sprendimo vykdymo išdėstymas visada turi būti siejamas tiek su skolininko, tiek su kreditoriaus interesais ir išdėstant sprendimo vykdymą turi būti siekiama šių dviejų šalių interesų pusiausvyros, neturi būti pažeistas šalių lygiateisiškumo principas“ („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje (Nr. 3K-3-301/2006)“, Infolex praktika, žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., https://www.infolex.lt/tp/60899).

[64] CPK 3 straipsnio 8 dalis, 284 straipsnio 3 dalis.

[65] Šio straipsnio 2 dalis.

[66] KAĮ 41 straipsnio 1 dalis.

arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) jo išdėstymo tvarkos. Ši taikos sutartis gali būti patvirtinta teismo. Šiuo atveju teismo patvirtinta taikos sutartis yra priverstinai vykdytinas dokumentas[67], t. y. jeigu nevykdoma teismo patvirtinta taikos sutartis, suinteresuota šalis gali pasinaudoti savo teise kreiptis į teismą su prašymu išduoti vykdomąjį raštą[68] ir nukreipti išieškojimą į skolininko turtą. Būtent tokia faktinė situacija susiklostė jau minėtoje civilinėje byloje Nr. e2T-92-516/2021, kai Lietuvos apeliacinis teismas išdavė vykdomąjį raštą pagal nevykdomą taikos sutartį, pripažintą ir leistą vykdyti Lietuvoje Rusijos Federacijos Maskvos miesto arbitražo teismo 2017 m. rugpjūčio 10 d. sprendimo pagrindu.

Taigi, arbitražo proceso šalys turi realią teisinę galimybę susitarti dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) jo išdėstymo tvarkos taikos sutartimi. Tačiau tokiam arbitražo proceso šalių žingsniui reikės mažiausiai dviejų atskirų civilinių bylų inicijavimo: dėl taikos sutarties patvirtinimo ir dėl vykdomojo rašto išdavimo (jei taikos sutartis bus nevykdoma). Pasikeitus nacionalinio arbitražo proceso šalių valiai dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) jo išdėstymo tvarkos šalys turės vėl kreiptis į teismą dėl naujos taikos sutarties patvirtinimo, kas neatitiktų CPK įvirtintų civilinio proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų reikalavimus, vietoj to, kad prašytų nutartį dėl nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) jo išdėstymo priėmusį teismą pakeisti anksčiau nustatytą nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) jo išdėstymo tvarką.

Paskutinė galima parinktis (rekomendacija) – šalys turi apsvarstyti galimybę savo arbitražiniame susitarime numatyti arbitražo teismo kompetenciją atidėti arbitražo teismo sprendimo vykdymą ir (ar) jį atidėti tiek prieš priimant arbitražo teismo sprendimą, tiek po jo priėmimo. Ši rekomendacija neišspręs jau priimto arbitražo teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo problematikos, tačiau gali eliminuoti ją per galimus ateities ginčus.

Todėl geriausias sprendimas susiklosčiusioje teisinėje situacijoje ieškant teisinio tikrumo ir aiškumo yra pašalinti teisinio reguliavimo spragas papildant KAĮ nauju 41^1 straipsniu – nustatyti nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) jo išdėstymo įgyvendinimo tvarką ir teismingumo taisykles šiems prašymams nagrinėti.

Išvados

1. Atlikus CPK ir KAĮ nuostatų sisteminę analizę galima teigti, kad Lietuvos civilinio ir arbitražo proceso reglamentavime egzistuoja teisinio reguliavimo spragos dėl (1) nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir (2) teismingumo taisyklų prašymų dėl šių sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimo nesureglamentavimo.
2. Lietuvos teismų praktikoje aptikta tik viena civilinė byla, kurioje buvo nagrinėtas nacionalinio arbitražo teismo sprendimo vykdymo išdėstymo Lietuvoje klausimas. Šioje civilinėje byloje Lietuvos teismai suformavo kontroversišką ir arbitražo doktrinai prieštaraujančią praktiką, pagal kurią jie neturi kompetencijos ir teismingumo spręsti dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo.

---

[67] CK 6.985 straipsnio 1–2 dalys, CPK 584 straipsnio 1 dalies 4 punktas, 646 straipsnio 3 dalis.

[68] CPK 646 straipsnio 3 dalis.

3. Straipsnyje prieita prie išvados, kad, priešingai nei išaiškinta nurodytoje civilinėje byloje, Lietuvos teismai turi kompetenciją ir teismingumą spręsti dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo. Lietuvos teismams atsisakius kompetencijos ir teismingumo dėl tokių prašymų nagrinėjimo, yra pažeidžiami CPK įvirtinti civilinio proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principai, taip pat ir suinteresuotų asmenų teisė kreiptis į teismą, nes Lietuvos teismai sudarė situaciją, kai nei Lietuvos teismai, nei nacionaliniai arbitražo teismai neturi kompetencijos ir teismingumo nagrinėti tokius prašymus, o suinteresuoti asmenys dėl nacionalinių arbitražo teismų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo negali pasinaudoti savo įstatymine teise kreiptis į teismą.
4. Egzistuojančios KAĮ ir CPK teisinio reguliavimo spragos gali būti pašalintos dviem būdais: (1) taikant įstatymo analogiją – KAĮ 41 straipsnio 4 dalies ir CPK 284 straipsnio pagrindu nacionalinių arbitražo teismų vietos Lietuvos apylinkės teismai gali prisiimti kompetenciją ir teismingumą nagrinėti suinteresuotų asmenų prašymus dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo; (2) teisėkūros būdu – papildant KAĮ nauju 41^1 straipsniu.
5. KAĮ papildymas nauju 41^1 straipsniu (žr. šio straipsnio pasiūlymų dalį) – veiksmingiausias egzistuojančių KAĮ ir CPK teisinio reguliavimo spragų pašalinimo būdas, nes tik toks būdas pripažįstamas kaip galutinis teisinio reguliavimo spragų pašalinimo būdas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, *inter alia*, šis būdas suteiks daugiau teisinio tikrumo ir aiškumo arbitražo proceso šalims dėl nacionalinių arbitražo teismų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir teismingumo taisyklių prašymų dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimo.
6. Kol Lietuvos įstatymų leidėjas nepašalins egzistuojančių KAĮ ir CPK teisinio reguliavimo spragų, realiausia teisinė galimybė arbitražo proceso šalims atidėti nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymą ir (ar) išdėstymą – sudaryti taikos sutartį ir savarankiškai nustatyti tokių sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo tvarką. Tokia taikos sutartis gali būti patvirtinta Lietuvos teismų. Jos nevykdymo atveju šalys galės kreiptis į teismą dėl vykdomojo rašto išdavimo. Tačiau ši teisinė galimybė gali tik užvilkinti nacionalinių arbitražo teismų sprendimų įvykdymą, *inter alia*, suponuoja perteklinių civilinių bylų kėlimą Lietuvos teismuose. Todėl tinkamiausiu būdu padėti arbitražo proceso šalims atidėti nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymą ir (ar) išdėstymą gali būti pripažintas tik KAĮ papildymas nauju 41^1 straipsniu, kuris nustatytų aiškias taisykles dėl nacionalinių arbitražo teismų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo įgyvendinimo tvarkos ir teismingumo nustatymo dėl prašymų dėl nacionalinių arbitražo teismų sprendimų vykdymo atidėjimo ir (ar) išdėstymo nagrinėjimo.

Pasiūlymai

Remiantis tuo, kas išdėstyta šiame straipsnyje, ir siekiant teisinio aiškumo, siūlytina įstatymų leidėjui papildyti KAĮ nauju 41^1 straipsniu:

41^1 straipsnis. Arbitražo teismo, kurio vieta yra Lietuvos Respublikoje, sprendimo įvy-

kdymo išdėstymas ir atidėjimas

1. Arbitražo teismo vietos apylinkės teismas turi teisę arbitražo proceso šalių prašymu, atsižvelgdamas į turtinę abiejų arbitražo proceso šalių padėtį ar kitas aplinkybes, arbitražo teismo, kurio vieta yra Lietuvos Respublikoje, sprendimo įvykdymą atidėti ar išdėstyti.

2. Prašymai dėl arbitražo teismų, kurių vieta yra Lietuvos Respublikoje, sprendimų įvykdymo atidėjimo ar išdėstymo nagrinėjami Civilinio proceso kodekso nustatyta rašytinio proceso tvarka. Apie rašytinį procesą arbitražo proceso šalims pranešama pranešimais.

3. Dėl teismo nutarties atidėti arbitražo teismo, kurio vieta yra Lietuvos Respublikoje, sprendimo įvykdymą ar jį išdėstyti gali būti duodamas atskirasis skundas.

POSTPONEMENT AND/OR INSTALMENT OF EXECUTION OF AWARDS OF NATIONAL ARBITRAL TRIBUNALS. TIME TO TAKE REGULATORY UPDATES?

Dmitrij Mačiugin
Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *This article analyses the problematics of regulation of the institute of postponement and instalment of execution of arbitral awards adopted by arbitral (national) tribunals of the Republic of Lithuania and seeks effective solutions to the stated problematics. The research revealed that the Code of Civil Procedure of the Republic of Lithuania (CCP) and the Law on Commercial Arbitration (LCA) do not regulate the institute of postponement and instalment of the execution of national arbitral awards. For this reason, Lithuanian courts refuse to examine requests of the parties to the arbitration proceedings regarding the postponement and/or instalment of the execution of national arbitral awards, i.e., refuse to protect the rights and interests of the parties to the arbitration proceedings, whereas, in a similar case, the provisions of the CCP allow the Lithuanian courts to postpone and/or install the execution of foreign arbitral awards upon the requests of the parties to the arbitration proceedings. The study analysed the ways to eliminate the existing loopholes in the legal regulation of the CCP and the LCA, and it was concluded that these loopholes can be eliminated: (1) by applying the analogy of law – on the basis of Article 284 of the CCP and Paragraph 4 of Article 41 of the LCA, local Lithuanian district courts can assume the competence and jurisdiction to examine requests of concerned persons to postpone and/or install the execution of national arbitral awards; (2) legislatively – by supplementing the LCA with a new Article 41[1] and by regulating the institute of postponement and instalment of execution of national arbitral awards, thereby providing the parties to the arbitration proceedings a legal certainty and clarity regarding the actual exercise and protection of their rights and interests.*

Keywords: *international arbitration, local arbitration, postponement of execution of arbitral award, instalment of execution of arbitral award, loopholes in the legal regulation, ways to eliminate the loopholes in the legal regulation*.

Dmitrij Mačiugin, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos lektorius, advokato padėjėjas, „Young International Arbitration Group“ (YIAG) narys.

Mokslinių tyrimų kryptys: teisės teorija, tarptautinė privatinė teisė ir Europos Sąjungos teisė, tarptautinis komercinis ir investicinis arbitražai.

Dmitrij Mačiugin, lecturer at the Law School at Mykolas Romeris University, advocate's assistant, member of the Young International Arbitration Group (YIAG).

Research interests: legal theory, international private law and European Union law, international commercial and investment arbitration.